

TÜRKİYE'DE “ULUS-DEVLET” MODELİ VE MÜZİK EĞİTİMİNE ETKİLERİ

Öğr.Gör. Fulya AÇIKSÖZ
OMÜ. Eğt.Fak. GSEB. MEABD.

GİRİŞ

Müzik, insan yaşantısında, -doğumdan ölüme kadar- her alanda var olması bakımından, önemli bir yere ve role sahiptir. Bu nedenle, bireylerin meydana getirdiği toplumların genel karakteri, dünyaya bakışı ve yaşam anlayışıyla ilgili fikir edinebileceğimiz verilerden biri de, bir toplumda yaşanan müzikal evrendir. Bu düşünceden hareketle hazırlanan bu bildiriye, ulus-devlet anlayışından yola çıkılarak yapılandırılan Cumhuriyet Türkiye'si'nde uygulama alanlarından biri olan yeni müzik anlayışı ve müzik eğitimi politikaları irdelenerek, günümüz müzik eğitimine bir gönderme yapmak amaçlanmaktadır.

ULUS-DEVLET ANLAYIŞI ve TÜRKİYE

“Ulus” (nation) kavramının kökleri Ortaçağ'a kadar dayandırılrsa da, ulus ve devlet kavramlarının bir arada kullanılarak yeni bir anlama bürünmesi, modern dünyanın en önde gelen siyasal birimi¹ olan “ulus-devlet”i yaratmıştır. Tarihsel olarak 18. yüzyıldan çok da geri götürülemeyen ulus-devlet anlayışının, ilk olarak Batı Avrupa'da, feodal düzenden merkezi devlet düzenine geçişte ortaya çıktığını görmekteyiz. Smith'in de değindiği gibi “ulusların oluşumunu bu kadar cazip kılan, üçlü Batı devriminin etkisidir....Bunlar emeğin iş bölümü alanındaki devrim, yönetimin kontrol edilmesindeki devrim ve kültürel düzenlemelerdeki devrimdir (Smith,2002:173). Siyasal anlamda 1789 Fransız İhtilali'yle ortaya çıkan anlayışta başlangıçta bireylerin hak ve özgürlüklerini elde etmesi vurgusu göze çarparken, tarihsel süreç içerisinde değişen politik yapılarla birlikte ulus-devlet olgusunda da anlam değişiklikleri olduğu, yurt ve yurttaşlık bilinci, ulusal kimlik, ulusal birlik gibi kavramların, devlet yapısının vazgeçilmez unsurları haline geldiği görülmektedir. Smith'in adlandırmasıyla ‘etnik devletler’, bahsi geçen “üçlü devrimin etkisiyle ekonominin birleştirilmesi, teritoryal (bölgesel) merkezileşme, giderek daha çok tabakaya eşit yasal hakların sağlanması ve kamusal kitlesel eğitim sistemlerinin büyümesi ile yavaş yavaş ‘ulusal devletler’e dönüşmüştür.”² Bu bağlamda ulus kavramı incelendiğinde olgunun iki tür kavrayışı olduğu, ilkinin bölgesel ikincisinin ise etnik bir anlama işaret ettiği dikkati çeker. ‘Bölgesel ulus’ anlayışında, aynı yasalar altında, aynı coğrafi bölgede yaşayan insanlar bir ulusu oluşturur. Bu ulus modelinin bir özelliği vatandaşlık, diğer özelliği ise ortak bir kültüre sahip olmasıdır. Amaç “kültürel homojenliktir” (Smith,2002). Bu noktada karşımıza çıkan ‘etnik ulus’ anlayışında, bireyleri birleştirici unsur, etnik bağlar, gelenekler ve yerlilik öğeleridir. Her iki kavrayışı da kapsayarak, ulus-devlet oluşumu için:

1) Ulusal ekonomiyi yaratmak,

2) Özerk bir ulusal yasama yürütme organı (ulus-devletin siyasal ve idari örgütünü) oluşturmak ve ayrıca bütün bağ ve ilişkileri (bireysel, yöresel bağları ve cemaat bağlarını) bu organın denetimi ve bütünleştiriciliği altına toplamak,

¹ BOTTOMORE, Tom, Siyaset Sosyolojisi, Çeviren: Erol Mutlu, Teori Yayınları, Ankara,1987,sf.59 (Anan: Sağ,V., ASLAN,M., *Ulus, Uluslaşma ve Ulus Devlet*, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2001, Cilt : 25, No: 2, sf. 173-183.)

² SMİTH,Anthony D., *Ulusların Etnik Kökeni*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2002, sf.182.

3) Ulusal bir kültür (ortak değerler ve beklentiler sistemi) ve buna bağlı bir kimlik tanımlaması (identification) yaratmak"³ başlıca hedeflerdir.

Bu hedefler, ülke ekonomisi, idari yapısı ve kültürel kimliğinin millileştirilmesi ihtiyacını doğurmuş ve ulusların milliyetçi bir anlayışla temellendirilmesine yol açmıştır. Böylelikle toplumlarda ulus bilinci, “(1) ortak bir tarihsel toprak yahut yurt kavrayışı, (2) ortak mitler ve tarihsel bellek, (3) ortak bir kitlesel kamu kültürü,(4) bütün fertler için bağlayıcı bir hak ve ödevler sistemi ve (5) ortak bir ekonomi” ile sağlanacaktır (Smith, 2002). “Entellektüeller ile bunların profesyoneller içindeki takipçileri arasında, geleneğe bilinçli ve modernleştirici bir geri dönüş (veya “gelenekçilik); Batılı moderniteyi ve onun bütün eserlerini özümlemeye yönelik mesihçi bir arzu (“özümleme” ya da “modernizm”); ve geleneğin unsurlarını Batılı modernitenin özellikleriyle sentezlemeye ve eskinin kollektif altın çağını örnek alan saf ve bozulmamış bir cemaati canlandırmaya yönelik daha savunmacı bir çaba (ya da “reformist yeniden uyanışçılık”)) ile de ulusal bir kültür oluşturulacaktır (Smith,1999:105).

Bireylerde ulus bilincinin yerleştirilmesiyle paralel bu yöntemin aynen geçerli olduğu Türkiye modelinde kültürün milli, medeniyetin milletler arası olduğu; kültürün bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve fen hayatlarının uyumlu bir bütünü iken, medeniyetin, aynı gelişmişlik düzeyine sahip birçok milletin toplumsal hayatlarının ortak bir bütünü olduğu kabulü söz konusudur (Gökalp,2003). Bu anlamda “evrensel medeniyet ölçeği”ne göre geride kaldığı düşünülen Türkiye’nin bu çizgiye ulaşması, ancak bunu yaparken kendi özünden, yani kültürel yapıdan taviz vermemesi gerekmektedir.

Türkiye’de ulusal bir kimlik oluşturma sürecine girilmesiyle birlikte, olgunun ayaklarını oluşturan ekonomik, idari, eğitsel ve kültürel kurgular devlet yoluyla işlemeye başlamıştır. Ulusal bilincin oluşturulması ve korunması yolunda vatandaşların homojenliğinin sağlanması amacı, “eğitim” alanının, bu bilinci oluşturmada lokomotif görevi görmesini beraberinde getirmiştir. Yine ilk örneklerini Avrupa’da gördüğümüz ulusal eğitim projeleriyle devlet, “bayram, resmi geçit, miting, müzik, tiyatro, sanatsal ve mimari projeleri *la petrie*, özgürlük ve eşitliğin yüceltilmesi için himaye etmiştir.”⁴ Milli bir kimliğin oturtulması boyutunda milli bir eğitimin yaygınlaştırılması, Avrupa’daki diğer ulus-devletlerde olduğu gibi Türkiye’de de, olgunun özü gereği, devlet eliyle yapılmak durumunda olmuştur. Bu nedenle “Türk modernlik projesinin, ulus-devletin himayesinde ve kontrolünde ortaya çıkmış olması nedeniyle daha en baştan problemler doğduğu, modernliğin özgürleştirici boyutundan taviz veren pek çok uygulamanın bizzat modernlik adına yapıldığı”⁵ düşüncesi, bugün artık sıkça dile getirilen bir yargıdır.

TÜRKİYE’DE MODERNLEŞME SÜRECİ

Cumhuriyet modernleşmesinin nüvelerinin Osmanlı’da özellikle 18.yüzyıl sonlarında, III.Selim zamanında yapılan yeniliklerle kendini gösterdiği, Tanzimat hareketleri ile reformlaştığı ve modernleşmenin “Batılılaşma” ile bir tutulduğu, artık bugün hepimizin bilgisi dahilindedir. Avrupa’da, Aydınlanma düşüncesi ile filizlenmeye başlayan “modern toplum” olma süreci, Avrupa-ötesi toplumları da yavaş yavaş etkisi altına almıştır. Coğrafi keşiflerle dünyaya açılım ve sanayileşme ile ekonomik dengelerin alt-üst olmasından sonra, dünyada köklü değişimler yaşanacak; bilinen krallık-imparatorluk yapılanmasından uzaklaşarak, hak ve özgürlüklere sahip bireylerin, başka toplumların bireylerinden farklılaşan özelliklerinin vurgulandığı bir “ulus” oluşturduğu, bu topluluğun örgütlenmesinin ise “devlet” biçimiyle

³ AYDIN, Suavi, Modernleşme ve Milliyetçilik, Gündoğan Yayınları, 1993, sf. 63 (Anan: ÜNLÜ, Seçkin, “Küreselleşme - Ulus Devlet: Kemalist Açından Bir Değerlendirme”, ODTÜ Atatürkçü Düşünce Topluluğu Yayın Organı Düşün Dergisi, Sayı:10, sf. 18 -21).

⁴ SMİTH,Anthony D., Ulusların Etnik Kökeni, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2002,sf.176.

⁵ BOZDOĞAN,S.,KASABA,R., a.g.e., sf.5.

sağlandığı yeni organizmalar ortaya çıkacaktır. 17. yüzyıldan itibaren sarsılmaya başlayan kutsal kraliyet gücü, bilindiği üzere 1789 tarihiyle iyiden iyiye inişe geçecektir. Bu geçişin nedenleri düşünüldüğünde Anderson, “kapitalizm, teknoloji ve insanın dilsel çeşitliliğe olan mahkumiyetinin birbirleriyle buluşmasının, yeni bir cemaat tarzının hayal edilmesini mümkün kıldığını ve bu yeni tarzın modern ulusların temel morfolojisini hazırladığını” söylemektedir (Anderson,1995:62). İktisadi değişimin, (toplumsal ve bilimsel) “buluşlar”ın, giderek artan ve hız kazanan iletişimin baskısı altında bu iç içe geçmiş kesinliklerin eşitsiz çöküşü (*bu kesinlikler kutsal yazı dilleri, toplumların yüksek merkezlerin, yani hükmeden kralların altında ve etrafında örgütlendiği inancı ve dünyanın ve insanların kökenlerini özdeş kılan zaman tasarımıdır*) -önce Batı Avrupa’da, daha sonra başka yerlerde- kozmoloji ve tarihi birbirinden hoyratça koparmıştır (Anderson,1995:51). Böylelikle, Avrupalı toplumların başı çektiği bu evrilmeye “ulus-devlet” yapılanmasını doğuracak, bu yeni olgu, dünya üzerindeki hemen her toplumda, -gelişim çizgileri farklı da olsa- kendini gösterecektir.

Bu bağlamda, Türkiye’nin, Osmanlı reformlarından başlayıp Kemalist ulus-devletle en yetkin ifadesine ulaşan modernleşme ve Batılılaşma tarihi⁶siyasi olarak, çok-uluslu bir imparatorluktan “ulus-devlet”e geçişle sonlanırken, toplumsal olarak da “muasır medeniyetler seviyesi”ne ulaşmayı benimsemiştir. Bernard Lewis’e göre “Türkiye’de temel değişiklik -İslami bir imparatorluktan bir Türk devletine, bir ortaçağ teokrasısından anayasalı bir cumhuriyete, bürokratik bir feodalizmden modern bir kapitalist ekonomiye- birbirini izleyen reformcu ve radikal dalgaları tarafından uzun bir sürede” tamamlanmıştır (Lewis,2000:474). Bu dönemde, çağdaşlıkla modernliğin kavramsal olarak iç içe geçtiği “muasır medeniyetler” olarak işaret edilen toplumların yönü, Batı’dır. Modern topluma geçiş sürecini tamamlamış olan Batıdaki toplumlar, modernliğin ölçüsü konumundadır ve Batı-ötesi toplumlar için örnek teşkil etmektedirler. Cumhuriyet modernleşmesinin fikri kurucularından Ziya Gökalp, medeniyetin Batı’da olduğunu, çünkü Avrupa’da rönesans, reform, felsefi yenilik, romantizm gibi ahlak, din, bilim, estetik alanlarında yaşanan değişikliklerin İslam dünyasında yaşanmadığını, sanayileşen Batı eski çerçeveleri kırarak yeni bir hayata adım atarken bizim ise hala Ortaçağdan kurtulamamış olduğumuzu vurgulamaktadır (Gökalp, 2003).

Gökalp’in resmettiği bu örnek uyarınca Türkiye’de de hızlı ve kalıcı biçim ve içerik düzenlemelerine gidilmiş, yeni ve modern bir ulus yaratma hedefiyle uygulamaya konulan programlarla, yalnızca devlet yapısında değil, mevcut tarihsel, ekonomik, sosyal ve toplumsal yapıda da değişimlere başlanmıştır. Bu değişim, bir taraftan yalnız halk arasında kalmış olan Türk kültürünü arayıp bulmak, diğer taraftan Batı medeniyetini tam ve canlı bir biçimde alarak milli kültüre aşlamak şeklinde olacaktır (Gökalp, 2003).

Bu anlayışla ciddi çalışma ve uygulamalara tabi tutulan alanlardan müzik ve müzik eğitimi, bizzat Atatürk’ün ulusu kurgulayışında öncelik verdiği konulardan biri olduğundan incelemeye değerdir. Bu alanda açılan yeni müzik kurum ve kuruluşları, eski müzik kurumlarında yapılan modernleştirme çalışmaları, yürürlüğe konulan yeni uygulamalarla Batı medeniyetinin müziği öğrenilmeye ve edinilmeye çalışılmış, Anadolu’da başlatılan halk müziğini ve kültürünü derleme yoluyla da yeni Türk müziğinin “milli” yanı tamamlanmak istenmiştir. Müzik alanının kökleşmesi ve gelişmesinde en önemli ayaklardan biri olan müzik eğitimi adına, Cumhuriyetin kurulmasından kısa bir süre sonra 1 Eylül 1924’de Musiki Muallim Mektebi’nin açılması, müzik alanına verilen önemin göstergelerindedir. Günümüz müzik eğitiminin temellerinin atıldığı bu gelişmeyle, müzik eğitiminde kurumsallaşma ve okullaşma sürecinin başlaması hedeflenmiştir.

⁶ BOZDOĞAN,S.,KASABA,R. (editörler), Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Çev.Nurettin Elhüseyni, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998, sf. 2.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE’NİN MÜZİK EVRENİ

On dokuzuncu yüzyıldan yirminci yüzyıla geçerken Türkiye’ye bakıldığında, Türk aydınının Türk toplumunun özüne dönmesi düşüncesiyle kendine has sosyal ve kültürel öğeleri araştırmaya giriştiği, özellikle 1908–1918 yılları arasında, “Batılılaşarak modernleşme” anlayışına tepki olarak, İslamcılık/Osmanlılık/Türkçülük olarak sınıflandırılacak çeşitli düşünce akımlarının ortaya çıktığı görülmektedir (Akçura,2005). Hem ekonomik hem de sosyo-kültürel açıdan Batı güdümünden çıkmak ve “vatanı kurtarmak”, tüm bu düşünce yapılarının ortak noktası olmuştur. 1908’den itibaren oluşturulan ya da dönüştürülen kurumlarda da, bu amaç hedeflenmiştir. Müziğe baktığımızda da Tanzimat döneminde getirilen yabancı müzisyenlerin bu yıllarda geri gönderildiği, daha çok Alaturka müziğe ağırlık verildiği görülmektedir. 1913 yılında (kimi kaynaklara göre 1912) bir tiyatro ve müzik okulu olan kurulan “Dar’ül Beda-i” (Güzellikle Evi)de, Batı müziği alanı geçici olarak kapatılmış, Alaturka kısmında ise Türk müziği yapıtlarının, unutulmaması amacıyla notaya alınması kararlaştırılmıştır. I. Dünya Savaşı nedeniyle 1916’da tümüyle kapatılan okulun yerine, 1917 yılında “Dar’ül Elhan” (Nağmeler/Ezgiler Evi) kurulmuştur. Türk ve Batı müziği eğitimi vermeyi amaçlayan okul savaş yıllarında okul tümüyle kapatılmış, Cumhuriyet döneminde, dönüştürülerek yeniden açılmıştır. Bunun dışında “Dar’ül Musiki-i Osmanî” (Osmanlı Musikisi Evi) ve “Dar’ül Talim-i Musiki” (Musiki Eğitimi Evi), meşrutiyet döneminde açılan, ancak kısa süre açık kalabilen diğer topluluklardır.

Cumhuriyet döneminde ise ulus-devlet anlayışına paralel olarak kurulan yeni müzik anlayışı hakimdir. Yeni müzik politikasında temel düşünce, Türk toplumunun kendi müzik kültürünün çok değerli materyallerini, uygarlığın simgesi olarak kabul görmüş Batı dünyasında bulunan çağdaş besteleme, çalgılama ve yorumlama teknikleriyle işleyen, yeni ve modern bir Türk müziği oluşturmaktır. Müzik alanında da görüşleri benimsenen Ziya Gökalp’in “milli musiki” olarak nitelendirdiği sentez çerçevesinde belirlenen Cumhuriyet dönemi müzik politikasında şu üç adımın izlendiği görülmektedir:

1.Ulusal Türk Musikisi’ni, yüzyıllardır süregelen eski, Bizans’tan kalma”, “kurumaya yüz tutmuş” Klasik Türk Musikisi’nin etkisinden kurtarmak;

2.Anadolu halklarında işitilebilecek olan hakiki musikimize, “milli kültür”ümüze ait örnekleri toplamak;

3.Halk musikisiyle Batı musikisinin kaynaşmasından doğacak olan “milli musiki”mizin oluşturulması ve bunu için de toplanan halk müziği örneklerinin batı musikisi usulüne göre armonize edilebilmesi için, bilgili müzik adamları yetiştirmek. Bunlardan kadrolar oluşturmaya çalışmak, eğitim kurumları kurmak ve “yeni musiki”nin benimsetilmesi, kabul ettirilmesi için, bu müziği yaygınlaştırmaya dönük yoğun çalışmalara girişmek.”⁷

Bu amaçlar doğrultusunda başlayan müzik reformunda, kurumsal anlamda ilk adım, Nisan 1924’te Muzika-ı Hümayun’un, Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti’ne (bugünkü Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası) dönüştürülmesidir. 1 Eylül 1924’te Musiki Muallim Mektebi açılmış, 1936 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı’na dönüştürülen kurum, 1938 yılında konservatuar bünyesinden ayrılarak Gazi Eğitim Enstitüsü adını almıştır. Tekke ve zaviyelerin 1925 yılında kapatılmasıyla, geleneksel Türk müziğinin üretildiği mekânlardan biri ortadan kalkmış, 1926’da Milli Eğitim Bakanlığı’nın bütün okullara gönderdiği bir genelgeyle okullarda “alaturka müzik” eğitimi verilmesi yasaklanmıştır. İstanbul’da, Sanayi-i Nefise Mektebi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi’ne dönüştürülürken, Osmanlı İmparatorluğu’ndan devralınan kurumlardan olan Dar’ül Elhan’da geleneksel Türk müziğinin

⁷ HASGÜL, Necdet, “Cumhuriyet Dönemi Müzik Politikaları”, Dans Müzik Kültür Dergisi, sayı:62, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Yayınları, İstanbul 1996, s.33.

ve aletlerinin eğitimi kaldırılarak, bu bölüm, Türk Musikisi Tasnif Heyeti'ne indirgenmiş ve konservatuara dönüştürülmüştür. 1932'den itibaren Halk Evleri'nde çok sesli müzik temelinde mandolin ve koro çalışmaları yapılmaya başlanmıştır.

Müziğin “milli” yanının tamamlanması için ise 1925 yılında İstanbul Belediye Konservatuarı tarafından halk müziklerinin derlenmesine başlanmış, çeşitli gruplar halinde Anadolu'nun değişik bölgelerine giden müzisyenler, halk ezgilerini, ses kaydedicilerle derlemeye ve döndüklerinde de notaya alarak arşiv oluşturmaya çalışmışlardır. Bu yeni müzikal evreni yaşatacak ortamı oluşturmak ve çoksesliliği halka yaymak amacıyla çeşitli belediye bandoları kurulurken, 1925–1926 yıllarında, kalıcı devlet kadroları oluşturmak amacıyla yurt dışında eğitilmek üzere öğrenciler gönderilmeye başlamıştır. 1934'de “Konservatuar yasası” hazırlanmış, konservatuarın yapılandırılması konusunda ise, daha deneyimli ve bilgili bir uzmandan faydalanmak amacıyla ünlü Alman müzisyen Paul Hindemith ile anlaşılmıştır. Hindemith, 1933–1937 yılları arasında dört kez Türkiye'ye gelerek, Ankara'da bir devlet konservatuarının kuruluş koşulları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın yeniden yapılandırılması, orkestra için gerekli olan çalgıların sağlanabilme yolları ve müzik alanında yeniden yapılanma düşüncesinin ülke çapında yaygınlaşması konularını işleyen bir dizi rapor ve program sunmuştur (Aydın,2003:20). İstanbul Belediye Konservatuarı tarafından 1925 yılında başlanan derleme çalışmaları ise, Ankara Devlet Konservatuarı bünyesinde, 1937'den 1957'ye kadar, her yıl bir tane yapılmak üzere sürdürülmüştür. Yurt dışına eğitim için gönderilen müzik öğrencileri, yurda dönüşlerinde açılan okullarda eğitmen olarak görev almış ve bugün de müzik kurumlarımızda sürdürülen Türk müzik eğitiminin temel taşlarını oturtmak için çalışmışlardır.

SONUÇ

Görüldüğü üzere, modern toplum olma sürecinde Türkiye'deki müzik anlayışının da modernleştirilmesi anlamında, ulus-devlet anlayışına paralel bir süreç izlenmiştir. Cumhuriyet dönemi modernleşme kurgusuyla birlikte oluşan genel devlet politikası uyarınca toplumun her alanında yaşanan değişim ve dönüşümle, yeni bir müzik politikası geliştirilmiştir. Batı'daki müzikal yapı ve müzik eğitimi anlayışının Türkiye'ye transferi yapılırken bir yandan ulusal kimlikle özdeşleşen, ama bir yandan da Batılı formlarda yeni bir müzik evreni oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak bu yapılırken Batılılaşmayı “bir bilgi aktarımı (knowledge transfer) süreci olarak görmek ve nitelendirmek”⁸, gereği kadar içkinleştirilememiştir. Çünkü müzikal kültürün, halkın içine doğduğu coğrafyada şekillenen ve yaşanan yıllar ve geleneklerle beslenen bir olgu olduğu, bu nedenle hemen değiştirilmesi çok zor, uzun bir hazırlık, beğeni ve kabullenme gerektiren bir süreç olduğu gözlerden kaçmıştır. Ancak; o zamanın koşulları içerisinde başka ne yapılabileceği ve doğru yolun ne olduğu, Cumhuriyet düşüncesine uygun bir müzik kültürünün ne olması gerektiği ya da böyle bir “yeni” müzik kültürünün gerekli olup olmadığı, uygulanan müzik politikasının başarısı/başarısızlığı, oluşturulmaya çalışılan yeni Türk müziğinin uluslararası arenada nasıl bir yerde durduğu vb. bugün akademik çevreler arasında hala süregelen ve mutlak bir sonuca varılamayan önemli tartışma konularıdır.

Bugün Türkiye'deki müzik evreni ve eğitimine, çalışmanın kuramsal çerçevesinde temel zihniyet olarak ele alınan Batı cephesinden baktığımızda, farklı bir manzarayla karşılaşılmaktadır. Belki de tarihin bir cilvesi olarak, Tanzimat ve Cumhuriyet aydınlarının kendi perspektiflerinden baktıklarında önemli farklılıklar gördükleri ve ‘imrendikleri’ Batı medeniyetinde müzik, günümüzde yine bizden başka bir yerdedir. Bildiğimiz anlamda klasik

⁸ KAHRAMAN, Hasan Bülent, *Bir Zihniyet, Kurum ve Kimlik Kurucusu Olarak Batılılaşma*, Modernleşme ve Batıcılık, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Cilt-3, İletişim Yayınları, 3.Basım, İstanbul 2004, sf. 126.

Batı müziği konumu, değeri ve köklü tarihsel yapısı uyarınca halen yaşamakta, ancak günümüzde Batılı müzisyenlerin, müziğe “çok-kültürlülük” ilkesiyle yaklaştıkları ve müzikal anlamda kendilerini beslemek adına müzikteki klasik anlayıştan uzaklaşarak farklı mecralara yol aldıkları da görülmektedir. “Bugün pek çok düşünür birlik ve homojenlik yerine farklılık, çeşitlilik ve kültürel kimlik sözcüklerinin altını çiziyor. Aynı zamanda da, ulusal kalkınmacılığın bütün dünyada iflasına paralel olarak ulusçu-devletçi ideolojilerin yerine globalleşme, iletişim devrimi, yüksek teknolojiler ve uluslararası pazar kuralları Türkiye’de yükselen değerler haline geliyor. Bu gelişmelerin sınır tanımayan enerjisi karşısında, resmi modernleşme ideolojisi, tekliliği, aşırı ciddiliği ve babaerkilliğiyle bariz biçimde yavan ve yetersiz kalıyor.”⁹ Artık uluslardan çok ulus-aşırı bir yapılanmanın hakim olduğu günümüz dünyasında ulus-devletlerin konumu, her platformda uzun bir süredir tartışılmaktadır. Kültürel alanda artık *çok kültürlülüğün* benimsendiği günümüzde, belli bir modele takılıp kalmadan, mümkün olduğunca diğer alanlarla etkileşim içine girmek fikri benimsenirken, Türkiye’de halen kalıplaşmış ve içinden çıkılmaz hale gelmiş bir eğitim sistemi sürüp gitmektedir. Bu eğitim anlayışı çerçevesinde müzik eğitimi de, gerek kurumları ve içeriği, gerekse program ve dersleri itibarıyla, biraz ondan biraz bundan öğrenen, ama hayatın kendisine dönüp bakıldığında başta düşünsel olmak üzere müzikal anlamda da herhangi bir anlayışa ve bakış açısına sahip olamayan bireyler yetişmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, müzik eğitimi bölümleri ve konservatuvarlardaki ders programlarında müziğin bir “kültür ögesi” olarak algılanması anlamında değişiklikler yapılması, içerik oluşturulurken ise müzikolojik ve etnomüzikolojik kaynaklara başvurulması gerektiği düşünülmektedir. Ancak bu şekilde müziğin ülkeler ve politikalar-ötesi anlamı vurgulanarak müziğin “salt müzik” olarak anlaşılması ve yaşanması sağlanabilir.

Bunun yanısıra toplumlarda kuşaklar arası bağların sağlandığı en önemli yapı organlarının kültürel öğeler olduğunu düşünürsek, bu geçişlerin gerçekleşmesi anlamında ülkemizde her kültür mecrasında ciddi sıkıntılar olduğunu görebiliriz. Ülkelerin kültür aktarımını gerçekleştirdiği hem mekansal hem de düşünsel alanların (müzeler, kütüphaneler, arşivler, üniversiteler, kitaplar, kayıtlar vs.) bizdeki eksikliği çok çarpıcıdır. Bu çalışmada kısaca üzerinde durulduğu üzere, kültürel alanın siyasal gelişmelere paralel olarak sürekli evrilmesi, renk ve biçim değiştirmesi; alanın, bir kapatılıp bir açılan kurumlara, neredeyse her yıl değişen yasa ve kurallara, sıklıkla evrilip çevrilen eğitim programlarına sahip olmasına neden olmuştur. Böylelikle geçmişten bugüne aktarılan ve geleceğe doğru yol alan bir sürekliliğin olmaması, her alanda olduğu gibi müzik ve müzik eğitimi alanında da bir külliyat eksikliğini beraberinde getirmektedir. “Tarih, eğer *ethnie* hatıralarını korumada ve kayıtlarını yeterli niteliklerle tutmada şanslı ise ‘doludur’...başka bir deyişle, modern amaçlara hizmet eden ‘geçmiş’ sadece ‘dolu’ değil, aynı zamanda iyi korunmuş-veya ‘yeniden inşa edilmiş’ olmalıdır.”¹⁰ Bu yoksunluk, tüm müzik eğitimi alanında kendini açıkça göstermekte, her ne müzikal türde olursa olsun, sağlıklı ve devamlılık içeren bir bilgi birikiminin ve akışının olmasını mümkün kılmamaktadır. Bu nedenle yapılan eğitim, hem öğrenci hem de öğretici için havada kalan, gündelik hayatımızda bir yere oturtamadığımız bir konumda sallenmektedir.

Bu bağlamda Türkiye’deki müzik anlayışı ve eğitimi de, bu tek-tiplikten sıyrılarak değişik açılımlar sağlanması ve yaşama daha çok katılması anlamında çeşitli platformlarda tartışılmayı ve yeni önerileri hak etmektedir.

⁹ BOZDOĞAN,S.,KASABA,R., a.g.e., sf.3.

¹⁰ SMİTH,Anthony D., Ulusların Etnik Kökeni, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2002, sf.229.

KAYNAKÇA

- AHMAD, Feroz, Modern Türkiye'nin Oluşumu, Çev. Yavuz Alogan, Kaynak Yayınları, 3. Basım, İstanbul 2005.
- AKÇURA, Yusuf, Üç Tarz-ı Siyaset, Lotus Yayınevi, Ankara 2005.
- AKSOY, Bülent, Avrupalı Gezginlerin Gözüyle Osmanlılarda Musiki, Pan Yayıncılık, İstanbul 2003.
- AKSOY, Bülent, Geçmişin Musiki Mirasına Bakışlar, Pan Yayıncılık, İstanbul 2008.
- ANDERSON, Benedict, Hayali Cemaatler –Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması, Çev.İskender Savaşır, Metis Yayınları, 2.Basım, İstanbul 1995.
- AREL, Hüseyin S., Türk Musikisi Kimindir?, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:865, Ankara 1988.
- AYDIN, Suavi, Kimlik Sorunu, Ulusallık ve “Türk Kimliği”, Öteki Yayınevi, 2. Basım, Ankara, 1999.
- AYDIN, Suavi, Modernleşme ve Milliyetçilik, Gündoğan Yayınları, 1993, sf. 63 (Anan: ÜNLÜ, Seçkin, “Küreselleşme - Ulus Devlet: Kemalist Açından Bir Değerlendirme”, ODTÜ Atatürkçü Düşünce Topluluğu Yayın Organı Düşün Dergisi, Sayı:10).
- AYDIN, Yılmaz, Türk Beşleri, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2003, sf.20.
- BEHAR, Cem, Musikiden Müziğe, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2005.
- BERKES, Niyazi, Batıcılık, Ulusçuluk ve Toplumsal Devrimler, Kaynak Yayınları, İstanbul 2002.
- BERKES, Niyazi, Türkiye’de Çağdaşlaşma, Yapı Kredi Yayınları, 7.Basım, İstanbul 2004.
- BOTTOMORE, Tom, Siyaset Sosyolojisi, Çeviren: Erol Mutlu, Teori Yayınları, Ankara, 1987 (Anan: SAĞ, Vahap, ASLAN, Mehmet, “Ulus, Uluslaşma ve Ulus Devlet”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2001, Cilt : 25, No: 2.
- BOZDOĞAN,S.,KASABA,R. (editörler), Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, Çev.Nurettin Elhüseyni, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998.
- COGİTO Düşünce Dergisi, Cumhuriyet: Alkışla Olmaz, sayı:15, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1998.
- Cogito Düşünce Dergisi, Osmanlılar Özel Sayısı, sayı: 19, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1999.
- ÇETİN, Halis, Modernleşme ve Türkiye’de Modernleştirme Krizleri, Siyasal Kitabevi, Ankara 2003.
- Doğu Batı Düşünce Dergisi, Doğu Ne? Batı Ne?, Yıl: 1 sayı:2, Doğu Batı Yayınları, Ankara 1998.
- Doğu Batı Düşünce Dergisi, Türk Toplumunu ve Gelişme Teorisi, Yıl: 2 sayı:8, Doğu Batı Yayınları, Ankara 1999.
- DURGUN, Şenol, Türkiye’de Devletçi Gelenek ve Müzik, Alter Yayınları, Ankara 2005.
- ERBAY,F.,ERBAY,M., Cumhuriyet Dönemi (1923-1938) Atatürk’ün Sanat Politikası, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2006.
- ERÖZDEN,Ozan, Uus-Devlet, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 1997.
- GEORGEON, François, Osmanlı-Türk Modernleşmesi 1900-1930: Seçilmiş makaleler, Çev. Ali Berktaş, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2006.
- GÖKALP, Ziya, Türkçülüğün Esasları, Kum Saati Yayınları, İstanbul 2003.

- GÜNGÖR, Nazife, Arabesk: Sosyo-Kültürel Açından Arabesk Müzik, Bilgi Yayınevi, 2. Basım, Ankara 1993.
- HASGÜL, Necdet, “Cumhuriyet Dönemi Müzik Politikaları”, Dans Müzik Kültür Dergisi, Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü Yayınları, sayı:62, İstanbul 1996.
- HEPER, Metin, Türkiye’de Devlet Geleneği, Çev. Nalan Soyarik, Doğu Batı Yayınları, Ankara 2006.
- HOBBSAWM, E.J., 1780’den Günümüze Milletler ve Milliyeçilik “Program, Mit, Gerçeklik”, Çev. Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, 2. Basım, İstanbul 1995.
- KAFADAR, Osman, Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tartışmaları, Modernleşme ve Batıcılık, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt-3, İletişim Yayınları, 3. Basım, İstanbul, 2004.
- KAHRAMAN, Hasan Bülent, Bir Zihniyet, Kurum ve Kimlik Kurucusu Olarak Batılılaşma, Modernleşme ve Batıcılık, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cilt-3, İletişim Yayınları, 3. Basım, İstanbul, 2004.
- LEWIS, Bernard, Modern Türkiye’nin Doğuşu, Çev. Metin Kıratlı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 8. Baskı, Ankara 2000.
- MARDİN, Şerif, Türk Modernleşmesi, İletişim Yayınları, 15. basım, İstanbul 2005.
- MODERNLEŞME ve BATICILIK, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce-3, İletişim Yayınları, 3. Basım, İstanbul 2004.
- ORANSAY, Gültekin, Atatürk ile Küğ, Küğ Yayını, İzmir 1985.
- ÖZKIRIMLI, Umut, Milliyetçilik Kuramları-Eleştirel Bir Bakış, Doğu Batı Yay. Ankara 2008.
- PERİN, Cevdet, Atatürk ve Kültür Devrimi, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1987.
- REFİÇ, Gülper, A. Adnan Saygun ve Geçmişten Geleceğe Türk Musikisi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991.
- SAĞ, V., ASLAN, M., *Ulus, Uluslaşma ve Ulus Devlet*, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2001, Cilt :25, No: 2.
- SANAT DÜNYAMIZ Kültür ve Sanat Dergisi, Ulus Sanatla Kurulur Mu? Sayı: 89, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.
- SAY, Ahmet, Müzik Ansiklopedisi, Başkent Yayınevi, Ankara 1992.
- SAYGUN, Ahmet A., Atatürk ve Musiki, Sevda-Cenap and Vakfı Yayınları, Ankara 1987.
- SHAW, Stanford J., Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, Çev. Mehmet Harmancı, E Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2004.
- SMİTH, Anthony D., Ulusların Etnik Kökeni, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2002.
- SMİTH, Anthony D., Milli Kimlik, İletişim Yayınları, 2. Basım, İstanbul 1999.
- SUN, Muammer, Türkiye’nin Kültür- Müzik- Tiyatro Sorunları, Kültür Yayınları:2, Ankara 1969 (tarihi kesin değildir).
- SUN, M., KATOĞLU, M., Türk Kalarak Çağdaşlaşma, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1993.
- UÇAN, Ali, Türk Müzik Kültürü, Evrensel Müzikevi Yayınları, 2. Basım, Ankara 2005.
- ÜNLÜ, Seçkin, *Küreselleşme - Ulus Devlet -Kemalist Açından Bir Değerlendirme*, ODTÜ Atatürkçü Düşünce Topluluğu Yayın Organı Düşün Dergisi, Sayı:10, sf.18-21.
- YILDIZ, Süleyman, *The Social Feature of the Identity and the National Identity Concepts (Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği)*, Millî Folklor, 2007, Yıl: 19, Say: 74.